

Stedeling snapt varkens houder beter dan omgekeerd

Begrijpt de Amsterdamse stadsmens de Brabantse varkenshouder? En omgekeerd? Kan de stedeling zich verplaatsen in de keuzes die de varkenshouder maakt voor zijn bedrijf? En wat vinden varkenshouders van de visie van stedelingen? Marianne Benard, aio bij de Vrije Universiteit van Amsterdam, onderzocht in welke mate stedelingen en varkenshouders begrip voor elkaar kunnen opbrengen.

Geesje Rotgers

M

arianne Benard onderzocht hoe de verschillende groeperingen binnen de varkenshouderij van elkaar kunnen leren. En hoe zij meer begrip voor elkaar kunnen

krijgen. Haar onderzoek vond plaats binnen het project Sociable Swine, onderdeel van het NWO-project Waardering van dierenwelzijn.

Wat vindt de stedeling?

Voor het onderzoek werden 27 stedelingen (drie groepen van negen personen) uit Amsterdam en omstreken geselecteerd voor deelname aan een panel. De groep betrof een evenredige afspiegeling van de Amsterdamse bevolking voor wat betreft leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en etnische afkomst. De deelnemers wisten niet over welk onderwerp zij bevraagd zouden worden, zodat zij zich vooraf niet in het onderwerp konden verdiepen. Het zijn juist die eerste reacties die vaak een rol spelen in het maatschappelijke debat. Pas tijdens de panelbijeenkomst werd bekendgemaakt dat het over de varkenshouderij zou gaan. De stedelingen werden als eerste gevraagd wat zij hadden met varkens. “De meesten kwamen weinig verder dan ‘varkensvlees is lekker op mijn bord’. Met uitzondering van de vegetariërs in de groep”, vertelt Benard. Vervolgens werd gevraagd wat zij vonden van de varkenshouderij. Geen van de 27 stedelingen had ooit een intensieve varkenshouderij bezocht. Dit type houderij stond ver van hun af. Het beeld dat de

MARIANNE BENARD

Stedelingen tekenden varkensstallen zoals die er in hun beleving uitzien. Marianne Benard laat twee van die tekeningen zien. Vooral de massaliteit en de saaie hokken zonder daglicht werden uitgebeeld.

Foto: Geesje Rotgers

deelnemers over de varkenshouderij hadden, werd dus grotendeels bepaald door de media. “Het beeld dat de stedelingen hadden was vooral negatief. Opvallend was dat bij de varkenshouderij vooral werd gedacht aan een groot gebrek aan dierenwelzijn”, zegt Benard. “Sporadisch kwamen er opmerkingen over gezondheidsrisico’s en stankoverlast, maar verder was het milieu geen issue. Ook de voedselveiligheid werd door de stedelingen niet genoemd.” Vervolgens werd de stedelingen gevraagd om de binnenkant van een varkensbedrijf te tekenen zoals zij dachten dat het eruit zou zien. De negatieve associaties werden in de tekeningen uitgelicht en kwamen neer op drie thema’s: massaliteit (veel dieren, heel dicht op elkaar), onnatuurlijkheid (niet naar buiten kunnen of vrij kunnen bewegen, kunstmatig licht in de stallen) en industrieel management (hygiëne, roosters, beton, ongezond voedsel met medicijnen, staartknippen en tandvijlen en het scheiden van zeug en big kort na de geboorte). Kortom: ze vonden het een houderij waarbij het dier een productiemiddel is geworden en geen waardig bestaan heeft. Het viel Benard op dat de televisiebeelden tijdens de varkenspest bij verschillende deelnemers waren blijven hangen.

Verplaatsen in varkenshouder

De stedelingen werd gevraagd zich in te leven in de varkenshouder. Als jullie vinden dat de varkens niet goed worden gehouden, waarom doet de boer dit dan? Opvallend was dat stedelingen aangaven dat de boer er weinig aan kan doen. Lage inkomens, concurrentie, grote vraag en de lage prijs van vlees waren genoemde redenen waarom een boer zijn varkens dicht opeen moet houden en onder minimale omstandigheden. Sommige ‘Amsterdamse stadsmensen’ vonden dat de boer toch ook zou kunnen kiezen voor de overstap naar de biologische houderij of een neventak die extra geld in ‘t laatje brengt. Desondanks dacht bijna de hele groep stedelingen dat varkenshouders best wel van hun dieren hielden. De enkelen die daar niet in geloofde, baseerde zich op het feit dat varkenshouders hun dieren geen namen geven.

Ook een rollenspel maakte deel uit van het

onderzoek. Enkele stedelingen werd gevraagd in de huid te kruipen van de varkenshouder met een megabedrijf. Anderen mochten de rol van dierenwelzijnsactivist op zich nemen. Benard: “Wat opviel was dat de ‘megavarkenshouders’ in het rollenspel dezelfde argumenten gebruikten als de varkenshouders in de praktijk: een megastal zorgt voor een beter inkomen en is niet perse slechter voor het dierenwelzijn, maar zelfs beter vanwege het gebruik van nieuwe technologieën en minder transport. Deze argumenten gaven geen oplossing voor de ‘onnatuurlijkheid’, ‘massaliteit’ en ‘het industrieel management’, wat de stedeling tegenstaat, en daardoor waren zij uiteindelijk ook niet tevredengesteld. Benard komt tot de conclusie dat stedelingen redelijk goed begrijpen waarom de varkenshouder de dieren houdt zoals hij ze houdt. Er is zelfs begrip voor. “Maar de panelleden vielen daarna snel terug in hun eigen denkbeelden: de huidige varkenshouderij wordt afgekeurd zolang varkens geen waardig bestaan hebben. Daar wil men geen sympathie voor opbrengen.”

Varkenshouders kijken naar stedelingen

Tijdens de drie dagdelen dat de stedelingen werden ondervraagd, zijn filmopnamen gemaakt. In totaal elf Brabantse varkenshouders werden met die beelden geconfronteerd. Eerst werd aan de varkenshouders gevraagd hoe zij dachten over de stedeling. Benard: “Men bleek daar niet mee bezig te zijn, wel met de ‘burgers’ in de eigen buurt. Volgens de varkenshouders is de stedeling vooral onwetend. Deze conclusie bleek soms iets te snel getrokken. Met name de media kregen de schuld van het imagoprobleem, die zouden een verkeerd beeld scheppen over de houderij. Verder vonden de varkenshouders dat de stedeling veel eisen stelt om vervolgens het goedkoopste stukje vlees te kiezen. Al werd dit koopgedrag vooral de supermarkt verweten. Een enkele boer gaf aan ook zelf het goedkoopste stukje vlees te kopen. Vervolgens moesten de varkenshouders een varkensstal tekenen zoals zij dachten dat een stedeling die zou tekenen. “Dat bleek een hele lastige opgave”, vertelt Benard. Want hoe kun je weten hoe een onwetende stedeling een stal tekent? Denkt de stedeling aan een

fabriek waar vlees en melk vandaan komt? Of is er een nostalgisch beeld van vroeger? De varkenshouders wisten het niet.

Toen de varkenshouders te zien kregen hoe de stedelingen hun varkensstallen vorm hadden gegeven in hun tekeningen, brak discussie los. “De varkenshouders gingen vooral in op details. Volgens de stedelingen ontbrak het aan daglicht in de stallen, waarop de varkenshouders dit tegenspreken.” De varkenshouders wilden slechts met moeite inzien hoe de stedelingen tegen hun bedrijven aankeken”, concludeert Benard. “Zij bleven volhardend in hun idee dat de stedeling onwetend was.”

Een wijze les

Het blijkt dat van mens op mens, de boer en burger best begrip hebben voor elkaar. Het onderwerp dierenwelzijn is een ander verhaal. Benard concludeert, mede op basis van de literatuur, dat de verschillende groeperingen geneigd zijn door hun eigen bril kijken. Varkenshouders denken gemakkelijk dat wanneer zij uitleg geven over details van hun stal, de stedeling meer begrip krijgt voor hun wijze van varkens houden. Dat is niet altijd zo, aangezien de details vaak niet aansluiten bij het beeld dat de stedeling heeft. Benard: “Als een boer het heeft over dierenwelzijn, heeft hij het vaak over de diergezondheid. Als die goed is, dan is het dierenwelzijn ook goed. Als de stedeling het heeft over dierenwelzijn, heeft hij het vooral over de emoties van het dier en het kunnen uitoefenen van het natuurlijke gedrag.” Stedelingen zien graag een houderij waarin het dier gerespecteerd wordt en waar het dier kan zijn. Informatie over bijvoorbeeld goede hygiëne en het toepassen van nieuwe technologieën past daar niet bij. Informeren is niet altijd de beste methode om stedelingen ‘mee te krijgen’ in een onderwerp als dierenwelzijn. Wat dan wel? Sommige nieuwe stalconcepten hebben als doel om de ‘brillen’ van de verschillende groeperingen met elkaar te combineren, zodat er door één gezamenlijke bril wordt gekeken. Een voorbeeld is het project Varkansen van Wageningen UR. Dergelijke stalontwerpen hebben wel de goedkeuring van de stedelingen.

